

Нове місцезнаходження *Liparis loeselii* (L.) R. Вг. в м. Києві
Шевченко М. С., Парнікоза І. Ю., Тимченко І. А., Шевчик В. Л.
*Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут ботаніки ім.
М.Г. Холодного, Канівський природний заповідник
Київ, Україна
Shevsv@i.kiev.ua*

Жировик Лезеля (*Liparis loeselii*) – одна з найрідкісніших орхідей Середнього Придніпров'я. Вид занесений до Бернської та Вашингтонської конвенцій, охороняється Червоною книгою України (II категорія). Серед причин скорочення ареалу найбільш загрозованою є знищення осередків існування в природі, а саме заплавної комплексів, що перебувають на початкових стадіях сукцесії, болотистих лук та торфових боліт. Зважаючи на це, усі відомі місцезростання виду повинні бути негайно взяті під охорону. Одне з них ми виявили в червні цього року на околиці Києва, на борових пісках долини р. Нивка (притока Ірпеня). Виявлена популяція порівнювалася з двома дослідженими цього ж року популяціями виду в умовах охоронного режиму Канівського природного заповідника.

Шість років тому київська ділянка була переорана під посадку лісу, проективне покриття травостою складає 40-50%. Вид зростає разом з іншим червонокнижним видом – *Dactylorhiza incarnata* (L.) Sođ (наявний і в обох канівських місцезростаннях), регіонально-рідкісними *Ophioglossum vulgatum* L. та *Equisetum variegatum* Schleich. ex Web. et Morh. (вважався зниклим в Києві). Серед 129 виявлених особин *L. loeselii*, молоді вегетативні (j та im) становили, відповідно, 9,3 (12 шт.) і 17,1% (22 шт.), дорослі вегетативні або віргінільні (v) склали 22,5% (29 шт.), а генеративні – 51,1 % (66 шт.). Частка молодих вегетативних (j та im) особин становить понад 26%, що в порівнянні з описаними в літературі популяціями не є найвищим показником. Морфометричні параметри (середні значення \pm стандартна похибка довжини та ширини більшого листка, висоти квітконосу) становили відповідно $6,7\pm 0,36$; $1,4\pm 0,07$; $11,8\pm 0,7$ см, тоді як в двох канівських популяціях – $7,25\pm 0,33$; $1,99\pm 0,065$; $15,15\pm 0,48$ та $9,53\pm 0,56$; $3,35\pm 0,23$; $21,37\pm 1,3$ см відповідно. Це свідчить про більш сприятливі умови останніх (в обох випадках наявний шар торф'янистого ґрунту, що набагато потужніший на другій заповідній ділянці (10-12 см проти 3-5 см на першій) і майже відсутній в київському локалітеті (2 см); умови зволоження, визначальні для розвитку жировика, теж були більш стабільніші на другій канівській ділянці, що отримує додаткову вологу внаслідок розташування біля коренів берези. Втім, не можна виключити річних коливань морфометричних показників.

Цікаво відмітити, що в обох місцезростаннях мають місце регулярні весняні пожежі, причому на першій канівській популяції остання пожежа спостерігалася 3-4 роки тому. Щільність особин канівської популяції №1 становила $1-3/m^2$, вони часто росли по двоє (як і в Києві), в випадку ж популяції №2, де пожежа відбулася навесні цього року (як і в Києві), щільність становила $7-10/m^2$, крім того спостерігалися скупчення по декілька особин. Можливо, пал є вагомим фактором існування популяцій виду.

Для комплексної охорони київської популяції, вивчення якої може висвітлити механізми виживання виду в умовах антропогенного пресу, терміново необхідним є оголошення місцезростання заказником місцевого значення. Наразі ж землекористувач

(дослідний рибгосп “Нивка” Інституту рибного господарства УААН) планує використати цю територію для створення садівничого господарства, що призведе до втрати цінного об’єкту спостережень і є неприпустимим з точки зору охорони цього цікавого та відносно маловивченого виду.